

Učitelů možná není vůbec málo

Absolventi pedagogických oborů nastupují do škol v míře obvyklé v Evropě, říká ředitel Střediska vzdělávací politiky Jan Koucký

RADKA KVAČKOVÁ

Tvrzení, že velká část absolventů pedagogických fakult nenačítá do školství, je přehnané, míní šéf Střediska vzdělávací politiky na Pedagogické fakultě UK Jan Koucký. Případný nedostatek učitelů může být podle něj způsoben i tím, že v oboru pracují hlavně ženy, z nichž mnoho nastupuje na mateřskou dovolenou a setrvává v ní poměrně dlouho.

LN Říká se, že pouze polovina absolventů pedagogických fakult jde skutečně učit. Je to opravdu tak?

Absolventi pedagogických fakult a učitelů nebo pedagogických programů na jiných fakultách vysokých škol v České republice nastupují do pozice pedagoga ve zcela běžné míře, obvyklé ve většině rozvinutých, otevřených a demokratických zemí Evropy. V prvních letech po roce 1989 u nás sice došlo ke snížení míry nástupu zhruba o desetinu, tím jsme se však dostali na běžnou evropskou úroveň.

LN Předpokládám, že jde o podložená čísla.

Jde o výsledky rozsáhlých reprezentativních mezinárodních nebo celostátních výzkumů a šetření, které se týkají absolventů pedagogických fakult a učitelů nebo pedagogických programů na dalších fakultách vysokých škol nebo přímo učitelů povolání. Poslední rozsáhlý celostátní výzkum uplatnění absolventů českých vysokých škol z konce roku 2018 ukázal, že více než dvě třetiny absolventů učitelů studijních programů a oborů nastupuje do školství. Konkrétně: 62 procent do učitelů povolání, jedno procento zastává řídicí pozici a pět procent jich pracuje v ostatních pedagogických povoláních. Působí například jako speciální pedagogové, psychologové, vychovatelé, asistenti pedagoga nebo pedagogové volného času.

LN Takže v jiné profesi působí jen asi třetina těchto lidí?

Ani to není úplně správný údaj. I tak totiž může jít o příbuzné po-

volání. Někteří z absolventů pracují například na ministerstvu školství nebo v některé jím přímo řízené organizaci, další v České školní inspekci. Absolventy pedagogických oborů bývají i pracovníci školských odborů krajských úřadů, magistrátů nebo větších radnic. A navíc jsou necelá dvě procenta absolventů vedeni jako nezaměstnaní a devět procent jako ekonomicky neaktivní, tedy především na mateřské a rodičovské dovolené.

LN Jak je to v jiných oborech?

Jak bylo řečeno, absolventi pedagogických oborů, a zvláště učitelů, pracují v odpovídajících povoláních velice často a převyšují tak průměr všech absolventů vysokých škol. Vyšší shodu než absolventi učitelů mají už jen absolventi zdravotnic-

Povolání učitele se v pokoronavirovém období může jevit jako stabilnější, jistější a perspektivnější než řada jiných

”

tví a sociální péče (82 procent) a absolventi informačních a komunikačních technologií (80 procent). Avšak například u absolventů oborů zemědělství a lesního hospodářství je to jen necelých 54 procent, u uměleckých oborů a humanitních věd pouze 48 procent.

LN Vaše údaje jsou ovšem už dva roky staré...

Předpokládám, že dnes bude situace u učitelů spíš ještě o něco lepší, protože na konci roku 2018, kdy se výzkum dělal, měli o dost nižší platy než dnes.

LN Jak přesně souvisí setrvávání učitelů ve vystudovaném oboru s jejich odměňováním? A k jakému posunu v tomto ohledu došlo od roku 2018?

Absolventi vysokých škol do

Nedostatek učitelů je oborový nebo regionální, nikoliv plošný, říká Jan Koucký

FOTO MAFRA - JAN ZATORSKÝ

pěti let po ukončení studia mají obecně vyšší příjmy, pokud pracují ve vystudovaném oboru. V roce 2018 to bylo v průměru u všech absolventů o 3 562 korun. Zvláště výrazný rozdíl v příjmech byl u absolventů inženýrských a elektrotechnických fakult, neboť ti, kteří pracovali v oboru, brali o 13 311 Kč více než ti, kteří pracovali mimo obor. Absolventi pedagogických fakult jsou ovšem zcela jiný případ. V průměru totiž měli ti, kteří pracují v oboru, naopak o 3 515 Kč nižší příjem než absolventi pedagogických fakult, kteří pracují mimo vystudovaný obor. Úroveň odměňování učitelů se tak stává vlastně učitelů zbavoval. Dneska už je situace o něco lepší, ale přesněji se to opět dozvíme až s určitým zpožděním.

LN Nedá se tedy říct, že by učitelé po studiu mířili mimo svůj obor víc než jiní absolventi. Těžko ale podezřít ředitele škol, že si vymýšlejí, když mluví o nedostatku, někdy dokonce zoufalém nedostatku fyzikářů, matematikářů či chemikářů.

Jistě, nedostatek učitelů skutečně existuje, je ovšem třeba mít na paměti tři významné skutečnosti. Za prvé nedostatek je oborový nebo regionální, nikoliv plošný. Proto není třeba dělat plošná opatření, která do vzdělávacího systému vnášejí další nová a dlouhodobá rizika. Stačila by opatření dejme tomu pro některé kraje, jako je například Karlovarský nebo Ústecký, nebo pro určité apobace, jako je výuka fyziky, chemie, IT a podobně.

Za druhé nedostatek učitelů je cyklický, protože souvisí s vývojem ekonomiky. Během finanční krize a zvýšené nezaměstnanosti po roce 2008 se o nedostatku učitelů vůbec nemluvilo. Zato po roce 2013, kdy ekonomika začala zase rychle růst, se na pracov-

ním trhu postupně nedostávalo kvalifikovaných lidí v řadě oborů a profesí, nejen ve školství. A zvláště učitelé uvedených předmětů měli možnost si najít lépe placenou práci jinde. Vlivem současné koronavirové krize se to ovšem opět změnil.

LN Nemůže být totiž v tom, že učitelé po studiu třeba nastoupí do škol, setrvávají nějakou dobu, ale ne dost dlouho?

Údaje Eurostatu, OECD i Českého statistického úřadu potvrzují, že čeští učitelé zůstávají ve své profesi déle než učitelé ve většině vyspělých zemí, stejně jako že absolventi učitelů oborů u nás pracují ve své profesi delší dobu než absolventi mnoha jiných oborů. Jiným problémem je ovšem to, že mezi učiteli u nás silně převažují ženy, které odcházejí na po-

měrně dlouhé mateřské dovolené. V průměru delší než v jiných zemích a také delší než v jiných povoláních. Proto je u nás ve výsledku větší podíl mladých učitelů ekonomicky neaktivních. Příčinou současného nedostatku učitelů u nás je ovšem také to, že se stát dostatečně nezabývá tím, kolik učitelů vlastně potřebuje a kolik jich bude potřebovat v budoucnu.

LN Co tím myslíte?

Ve většině západoevropských zemí je běžné, že stát, tedy ministerstvo školství, zpracovává predikce perspektivní potřeby učitelů. Stát má mít přehled nejen o tom, kolik učitelů je k dispozici ve školách i mimo ně, ale také kolik jich v následujících letech z povolání odejde. Podle toho pak usměrňuje rozsah a předmětovou

Jan Koucký

■ **Vystudoval matematickou statistiku** na Národohospodářské fakultě Vysoké školy ekonomické a doktorát získal na Pedagogické fakultě UK.

■ **Pracoval na ČVUT** i v Ekonomickém ústavu Akademie věd, **působil v OECD a Radě Evropy**, opakovaně byl i náměstkem ministra školství a poslancem českého Parlamentu.

■ **V posledních letech vede Středisko vzdělávací politiky** Pedagogické fakulty UK a v současnosti je hlavním garantem projektu o důvodech nedostatku učitelů a jak jim předcházet.

strukturu jejich přípravy, například formou zakázky státu vůči vysokým školám. Žáků může totiž přibývat nebo ubývat, a to v různých demografických vlnách, které mívají zcela jiný průběh než věkové kohorty učitelů.

LN Mají tedy pedagogické fakulty přijímat víc uchazečů než dnes?

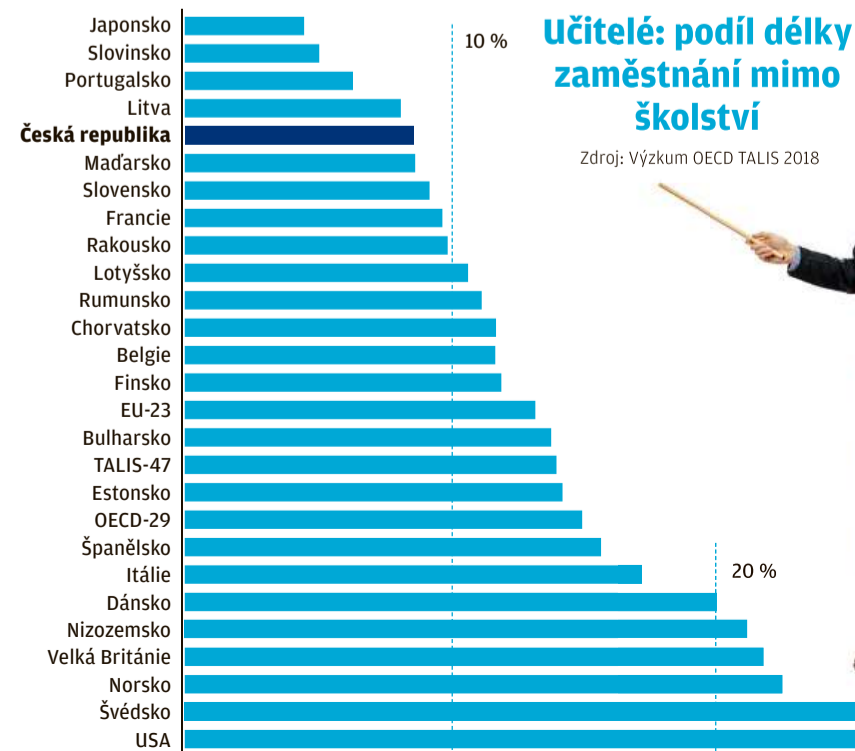
Ani to nelze takhle paušálně říct. Stejně tak, jako se dnes mluví o tom, že je příliš mnoho žáků a málo učitelů, může nastat i situace, kdy bude málo žáků a příliš učitelů. To záleží například na vývoji demografických křivek, na průměrné délce vzdělávání, ale i na dalších okolnostech.

LN Například?

Například právě u vývoji učitelů platů. V posledních dvou letech opravdu vzrostly a povolání učitele se naopak v pokoronavirovém období může jevit jako stabilnější, jistější a perspektivnější než řada jiných. Vidět to můžeme již dnes z čerstvých dat Českého statistického úřadu za rok 2020. Zatímco mezi koncem roku 2019 a koncem roku 2020 počet všech zaměstnaných v české ekonomice poklesl o 117 tisíc (z nich se necelá dvě třetiny staly nezaměstnanými), ve školství se počet zaměstnaných naopak o sedm tisíc zvýšil. A to je vůbec největší nárůst ze všech odvětví české ekonomiky! Považují tedy za pravděpodobné, že zájem o povolání učitele se bude zvyšovat, a to i ze strany nepedagogů.

LN Není pro výuku dobře, když se zvýší konkurence?

Do jisté míry ano. Na druhé straně jsme se již poučili, že ani ve vývoji profese učitele není dobré dělat příliš velké výkyvy na jednu či druhou stranu a že stabilitu a změnu je neustále třeba citlivě vyvažovat.

Make me Study

VYSOKÁ ŠKOLA FINANČNÍ A SPRÁVNÍ
www.vsfcs.cz